

HỆ SINH THÁI DỊCH VỤ TÀI CHÍNH SỐ VÀ TÁC ĐỘNG ĐẾN KHẢ NĂNG TIẾP CẬN DỊCH VỤ TÀI CHÍNH CỦA NGƯỜI DÂN

● NGÔ HOÀI NAM

Khoa Tài chính Ngân hàng và Bảo hiểm, Trường Đại học Kinh tế - Kỹ thuật công nghiệp

TÓM TẮT:

Bài viết phân tích khái niệm và đặc điểm của hệ sinh thái dịch vụ tài chính số, đồng thời đánh giá những tác động của hệ sinh thái này đối với khả năng tiếp cận dịch vụ tài chính của người dân tại Việt Nam. Kết quả cho thấy, sự phát triển của ngân hàng số, thanh toán điện tử, fintech và các nền tảng công nghệ đã góp phần nâng cao mức độ bao phủ dịch vụ tài chính, giảm chi phí giao dịch và tạo điều kiện thuận lợi cho người dân tiếp cận các sản phẩm tài chính. Trên cơ sở đó, bài viết đề xuất một số giải pháp nhằm thúc đẩy phát triển hệ sinh thái tài chính số, qua đó góp phần nâng cao mức độ tài chính toàn diện tại Việt Nam.

Từ khóa: tài chính số, hệ sinh thái tài chính số, fintech, tài chính toàn diện, ngân hàng số.

1. Đặt vấn đề

Chuyển đổi số đang tạo ra những thay đổi sâu sắc đối với hệ thống tài chính toàn cầu, đặc biệt trong cách thức cung cấp và sử dụng các dịch vụ tài chính. Sự phát triển của các công nghệ như dữ liệu lớn, trí tuệ nhân tạo, điện toán đám mây và công nghệ chuỗi khối đã thúc đẩy sự hình thành hệ sinh thái dịch vụ tài chính số, nơi các ngân hàng, doanh nghiệp công nghệ tài chính (fintech) và các nền tảng công nghệ cùng tham gia cung cấp các sản phẩm tài chính trên môi trường số.

Hệ sinh thái tài chính số giúp giảm chi phí giao dịch, nâng cao hiệu quả hoạt động của các tổ chức tài chính và mở rộng khả năng tiếp cận dịch vụ tài chính cho người dân. Tại Việt Nam, quá trình chuyển đổi số trong lĩnh vực ngân hàng và sự phát triển của thanh toán điện tử đang góp phần thúc đẩy tài chính

toàn diện. Tuy nhiên, khả năng tiếp cận dịch vụ tài chính vẫn còn sự khác biệt giữa các nhóm dân cư và khu vực địa lý. Vì vậy, việc nghiên cứu hệ sinh thái dịch vụ tài chính số và tác động của nó đến khả năng tiếp cận dịch vụ tài chính của người dân có ý nghĩa quan trọng cả về lý luận và thực tiễn.

2. Hệ sinh thái dịch vụ tài chính số và khả năng tiếp cận dịch vụ tài chính

2.1. Khái niệm hệ sinh thái dịch vụ tài chính số

Khái niệm hệ sinh thái dịch vụ tài chính số được hình thành trên nền tảng của lý thuyết hệ sinh thái số và sự phát triển của fintech. Theo quan điểm của Gerard Briscoe và Philippe De Wilde (2006), hệ sinh thái số được hiểu là một hệ thống xã hội - kỹ thuật phân tán, có tính thích ứng và tự tổ chức, trong đó nhiều chủ thể khác nhau tương tác và hợp tác thông qua các nền tảng công nghệ để tạo ra giá trị chung.

Ở góc độ học thuật rộng hơn, hệ sinh thái tài chính số còn được xem là một hệ thống thích ứng phức hợp kết hợp giữa công nghệ, thể chế và thị trường nhằm tái cấu trúc hoạt động trung gian tài chính và mở rộng khả năng tiếp cận dịch vụ tài chính cho xã hội. Theo quan điểm này, hệ sinh thái tài chính số không chỉ bao gồm các công nghệ và dịch vụ tài chính mới mà còn bao hàm các yếu tố như hạ tầng số, khung pháp lý, dữ liệu và các nền tảng kết nối giữa các chủ thể trong thị trường tài chính.

Trong thực tiễn, hệ sinh thái dịch vụ tài chính số thường bao gồm nhiều thành phần như ngân hàng thương mại, ngân hàng số, các công ty fintech, hệ thống thanh toán điện tử, ví điện tử, các nền tảng thương mại điện tử, doanh nghiệp công nghệ và cơ quan quản lý nhà nước. Các thành phần này liên kết với nhau thông qua các nền tảng công nghệ và cơ chế chia sẻ dữ liệu nhằm cung cấp các dịch vụ tài chính đa dạng như thanh toán điện tử, tín dụng số, đầu tư trực tuyến và quản lý tài chính cá nhân. Sự tương tác giữa các chủ thể trong hệ sinh thái tạo ra một môi trường tài chính linh hoạt, đổi mới và có khả năng mở rộng tiếp cận dịch vụ tài chính cho người dân.

2.2. Thực trạng phát triển hệ sinh thái dịch vụ tài chính số tại Việt Nam

Những năm gần đây, hệ sinh thái dịch vụ tài chính số tại Việt Nam có sự phát triển nhanh chóng nhờ sự kết hợp giữa chuyển đổi số trong ngành ngân hàng, sự gia tăng của các doanh nghiệp fintech và sự phổ biến của các nền tảng thanh toán điện tử. Quá trình này tạo ra một mạng lưới dịch vụ tài chính đa dạng, giúp người dân tiếp cận các sản phẩm tài chính thuận tiện hơn thông qua các thiết bị số.

Hệ thống thanh toán không dùng tiền mặt được xem là một trong những nền tảng quan trọng của hệ sinh thái tài chính số. Theo số liệu của Ngân hàng Nhà nước Việt Nam, giá trị giao dịch thanh toán không dùng tiền mặt tại Việt Nam đã đạt quy mô rất lớn, tương đương khoảng 28 lần GDP vào năm 2025 và tiếp tục gia tăng trong các năm gần đây. Tỷ lệ thanh toán không dùng tiền mặt trong thương mại điện tử cũng tăng trưởng mạnh đạt 66,8%. Riêng trong nửa đầu năm 2025, tổng số giao dịch thanh toán không dùng tiền mặt đã vượt 12 tỷ giao dịch, cho thấy mức độ phổ biến ngày càng cao của các phương thức thanh toán điện tử trong đời sống kinh tế - xã hội.

Cùng với sự phát triển của thanh toán số, hệ sinh thái fintech tại Việt Nam cũng mở rộng nhanh chóng. Theo các báo cáo của Statista năm 2024, Việt Nam hiện có hơn 260 doanh nghiệp fintech hoạt động trong nhiều lĩnh vực như thanh toán điện tử, cho vay trực tuyến, quản lý tài sản số và công nghệ chuỗi khối. Trong giai đoạn từ năm 2013 đến năm 2023, tổng vốn đầu tư vào các doanh nghiệp fintech trong lĩnh vực thanh toán đã đạt khoảng 1,04 tỷ USD, phản ánh sự quan tâm ngày càng lớn của các nhà đầu tư đối với thị trường tài chính số tại Việt Nam.

Ví điện tử và thanh toán di động là những thành phần quan trọng của hệ sinh thái tài chính số. Đến cuối năm 2025, Việt Nam gần 30,35 triệu ví điện tử đang hoạt động thường xuyên trên tổng số hơn 49,57 triệu ví đã được kích hoạt, trong đó nhiều nền tảng ví điện tử đã trở thành công cụ thanh toán phổ biến trong các giao dịch trực tuyến và thương mại điện tử. Sự phát triển của các dịch vụ thanh toán này gắn liền với mức độ phổ cập của điện thoại thông minh, khi tỷ lệ người sử dụng smartphone tại Việt Nam đạt 127 triệu kết nối di động đã hoạt động tại Việt Nam vào đầu năm 2025, tương đương 126% tổng dân số theo Báo cáo Digital Việt Nam 2025. Nhờ đó, điện thoại di động trở thành phương tiện chính để người dân thực hiện các giao dịch tài chính số.

Hệ thống ngân hàng cũng đóng vai trò trung tâm trong việc thúc đẩy hình thành hệ sinh thái tài chính số. Nhiều ngân hàng thương mại đã triển khai các nền tảng ngân hàng số, cho phép khách hàng thực hiện hầu hết các giao dịch tài chính trực tuyến. Theo thống kê của Ngân hàng Nhà nước, hiện nay nhiều ngân hàng có hơn 90% giao dịch được thực hiện thông qua các kênh số. Ngoài ra, khoảng 87% người trưởng thành tại Việt Nam đã sở hữu ít nhất một tài khoản thanh toán tại ngân hàng, tạo nền tảng quan trọng cho việc mở rộng tài chính số trong xã hội.

Sự gia tăng nhanh chóng của các phương thức thanh toán mới cũng phản ánh mức độ phát triển của hệ sinh thái tài chính số. Giao dịch thanh toán bằng mã QR có tốc độ tăng trưởng rất cao trong những năm gần đây, tăng trên 100% cả về số lượng lẫn giá trị. Điều này cho thấy, sự chuyển dịch mạnh mẽ từ các kênh giao dịch truyền thống sang các kênh số.

Sự phát triển của hệ sinh thái tài chính số còn gắn liền với việc mở rộng hạ tầng thanh toán và kết nối dữ liệu giữa các tổ chức tài chính. Việt Nam hiện có hơn 85 tổ chức cung cấp dịch vụ thanh toán qua

internet và hơn 50 tổ chức cung cấp dịch vụ thanh toán qua điện thoại di động. Các tổ chức trung gian thanh toán và các công ty công nghệ tài chính đóng vai trò kết nối giữa ngân hàng, doanh nghiệp và người tiêu dùng, từ đó tạo ra môi trường dịch vụ tài chính đa dạng và linh hoạt hơn.

2.3. Tác động của hệ sinh thái tài chính số đến khả năng tiếp cận dịch vụ tài chính

Sự phát triển của hệ sinh thái dịch vụ tài chính số đang tạo ra những thay đổi đáng kể trong khả năng tiếp cận các dịch vụ tài chính của người dân. Công nghệ số giúp giảm sự phụ thuộc vào mạng lưới chi nhánh ngân hàng truyền thống, đồng thời mở rộng khả năng cung cấp các sản phẩm tài chính thông qua nền tảng trực tuyến và thiết bị di động. Nhờ đó, nhiều nhóm dân cư trước đây ít có điều kiện tiếp cận dịch vụ ngân hàng nay đã có thể tham gia vào hệ thống tài chính chính thức.

Một tác động quan trọng của hệ sinh thái tài chính số là mở rộng phạm vi tiếp cận dịch vụ tài chính. Các nền tảng ngân hàng số, ví điện tử và thanh toán điện tử cho phép người dùng thực hiện nhiều giao dịch tài chính như chuyển tiền, thanh toán hóa đơn hoặc gửi tiết kiệm thông qua điện thoại thông minh. Tại Việt Nam, sự phổ biến của các ứng dụng ngân hàng số và thanh toán điện tử đã giúp người dân tiếp cận dịch vụ tài chính thuận tiện hơn. Người dùng có thể mở tài khoản trực tuyến và thực hiện nhiều giao dịch mà không cần đến trực tiếp ngân hàng. Điều này đặc biệt có ý nghĩa đối với người dân ở khu vực nông thôn hoặc vùng sâu vùng xa, nơi hệ thống chi nhánh ngân hàng còn hạn chế. Sự phát triển của các nền tảng thanh toán số đã góp phần thu hẹp khoảng cách địa lý giữa khách hàng và tổ chức cung cấp dịch vụ tài chính.

Bên cạnh việc mở rộng khả năng tiếp cận dịch vụ tài chính, hệ sinh thái tài chính số còn góp phần giảm chi phí giao dịch và nâng cao hiệu quả hoạt động của hệ thống tài chính. Các nền tảng thanh toán điện tử giúp đơn giản hóa quy trình giao dịch, giảm chi phí vận hành cho các tổ chức tài chính và tạo điều kiện để mở rộng dịch vụ đến nhiều nhóm khách hàng hơn. Ngoài ra, sự phát triển của dữ liệu số và các công nghệ phân tích dữ liệu giúp các tổ chức tài chính đánh giá khả năng tín dụng của khách hàng một cách hiệu quả hơn, qua đó mở rộng cơ hội tiếp cận vốn cho các cá nhân và hộ kinh doanh nhỏ.

Tuy nhiên, cùng với những lợi ích mang lại, hệ sinh thái tài chính số cũng đặt ra một số thách thức liên quan đến an toàn thông tin, bảo mật dữ liệu và khoảng cách về kỹ năng số giữa các nhóm dân cư.

3. Giải pháp phát triển hệ sinh thái dịch vụ tài chính số nhằm nâng cao khả năng tiếp cận dịch vụ tài chính của người dân

Thứ nhất, việc hoàn thiện khung pháp lý đối với các hoạt động tài chính số là yêu cầu quan trọng. Cơ quan quản lý cần xây dựng hệ thống chính sách rõ ràng, minh bạch nhằm tạo môi trường thuận lợi cho đổi mới sáng tạo, đồng thời kiểm soát các rủi ro liên quan đến an toàn tài chính và bảo vệ người tiêu dùng.

Phát triển hạ tầng công nghệ số cũng là một yếu tố quan trọng trong việc thúc đẩy hệ sinh thái tài chính số. Đặc biệt, cần chú trọng phát triển hạ tầng số tại khu vực nông thôn và vùng sâu vùng xa nhằm thu hẹp khoảng cách tiếp cận dịch vụ tài chính giữa các khu vực.

Thứ hai, cần tăng cường sự hợp tác giữa các ngân hàng thương mại và các doanh nghiệp công nghệ tài chính. Sự kết hợp giữa kinh nghiệm quản lý rủi ro của các tổ chức tài chính truyền thống với năng lực đổi mới công nghệ của các công ty fintech có thể tạo ra nhiều sản phẩm tài chính mới phù hợp với nhu cầu của người dùng.

Thứ ba, cần nâng cao kiến thức tài chính và kỹ năng số cho người dân. Mặc dù các dịch vụ tài chính số ngày càng phổ biến, nhưng một bộ phận người dân vẫn còn hạn chế trong việc sử dụng các ứng dụng công nghệ. Do đó, việc triển khai các chương trình giáo dục tài chính và hướng dẫn sử dụng dịch vụ tài chính số sẽ giúp người dân tiếp cận và sử dụng các sản phẩm tài chính một cách hiệu quả và an toàn hơn.

Ngoài ra, vấn đề bảo mật thông tin và an toàn dữ liệu cần được đặc biệt quan tâm trong quá trình phát triển hệ sinh thái tài chính số. Các tổ chức tài chính cần đầu tư mạnh vào hệ thống bảo mật công nghệ, đồng thời nâng cao nhận thức của người sử dụng về các rủi ro an ninh mạng. Khi môi trường giao dịch số được đảm bảo an toàn và minh bạch, niềm tin của người dân đối với các dịch vụ tài chính số sẽ được củng cố, qua đó thúc đẩy quá trình mở rộng tài chính toàn diện trong nền kinh tế. ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

Anh Minh (2026). Thanh toán không tiền mặt bùng nổ, ngân hàng dần mất dần chuyển đổi số. Truy cập tại: <https://baohinhphu.vn/thanh-toan-khong-tien-mat-but-pha-ngan-hang-dan-dat-chuyen-doi-so-102260202112121397.htm>.

Ngân hàng Nhà nước (2024). Hoạt động ngân hàng góp phần kiến tạo Hà Nội thông minh - Hướng đến xã hội số, kinh tế số. Truy cập tại: <https://tapchinganhang.gov.vn/hoat-dong-ngan-hang-gop-phan-kien-cao-ha-noi-thong-minh-huong-den-xa-hoi-so-kinh-te-so-569.html>.

Simon Kemp (2025). Digital 2025: VietNam. Truy cập tại: <https://datareportal.com/reports/digital-2025-vietnam>.

Gerard Briscoe & Philippe De Wild (2006). Digital ecosystems: evolving service-orientated architectures. Truy cập tại: <http://dx.doi.org/10.1145/1315843.1315864>.

Sustainability Satelites (2026). Digital Financial Ecosystem. Truy cập tại: <https://fashion.sustainability-directory.com/term/digital-financial-ecosystem>.

Statista (2024). FinTech - In-depth Market Insights & Data Analysis. Truy cập tại: <https://www.statista.com/study/45600/in-depth-report-fintech/?srsltid=AfmBOopfPYIcyVZ3qCFQuDY4WengAgZAkJ56tkuWBnm5Q9oyFchGHoZ>.

Ngày nhận bài: 15/01/2026

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 6/02/2026

Ngày chấp nhận đăng bài: 26/02/2026

THE DIGITAL FINANCIAL SERVICES ECOSYSTEM AND ITS IMPACT ON ACCESS TO FINANCIAL SERVICES

● NGO HOAI NAM

Faculty of Finance, Banking and Insurance, University of Economics
Technology for Industries

Abstract:

This study examines the concept and defining characteristics of the digital financial services ecosystem and evaluates its impact on access to financial services in Vietnam. The analysis highlights how the expansion of digital banking, electronic payments, fintech solutions, and platform-based services has broadened financial coverage, reduced transaction costs, and enhanced the accessibility of financial products for individuals and underserved populations. The findings contribute to a clearer understanding of the role of digital finance in advancing financial inclusion and shaping the evolution of Vietnam's financial system.

Keywords: digital finance, digital financial ecosystem, fintech, inclusive finance, digital banking.